การศึกษาการปนเปื้อนของแบเรียม สารหนู และ ตะกั่ว ในเครื่องสำอางประเภทผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิว

ณัชยาตา หมวกทอง, อังคณา ยาบา, กมลา หาญณรงค์, สุนทร ขวัญอ่อน และ ผุสดี มุหะหมัด*

ศูนย์บริการตรวจสอบและรับรองมาตรฐาน คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90110

***อีเมลผู้ประพันธ์บรรณกิจ:** phutsadee.m@gmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันเครื่องสำอางประเภทผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิวมีให้เลือกมากมาย ตามสภาพผิว ตามสภาพอากาศที่เปลี่ยนไป และมีการสร้างสื่อที่มีบทบาทต่อผู้บริโภคเพื่อยืนยันคุณภาพของสินค้านั้น งานวิจัยนี้จึงได้ทำการศึกษาการปนเปื้อนของโลหะหนัก ที่มักเป็นส่วนประกอบสำคัญของผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิว คือ แบเรียม สารหนู และ ตะกั่ว ที่สุ่มตัวอย่างจากร้านขายเครื่องสำอาง ในจังหวัดสงขลา จำนวน 20 ตัวอย่าง เพื่อเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐาน ในผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมทาบำรุงผิว (มอก.478-2555) สำหรับเป็นข้อมูลด้านความปลอดภัยให้กับผู้บริโภค ด้วยเทคนิค Inductively Coupled Plasma-Optical Emission Spectrometry (ICP-OES) ผลการศึกษา พบว่า ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ประเภททาบำรุงผิว 20 ตัวอย่าง มีปริมาณแบเรียมในรูปของแบเรียมคลอไรด์ ($BaCl_2$) อยู่ในช่วง 0.0005-0.0118 %(w/w) ไม่พบการปนเปื้อนของสารตะกั่วและสารหนู ที่คำนวณในรูปของอาร์เซนิกไตรออกไซด์ (As_2O_3) เมื่อเทียบกับค่ามาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิว (มอก.478-2555) ซึ่งกำหนดมาตรฐานของแบเรียมที่คำนวณในรูปแบเรียมคลอไรด์ ($BaCl_2$) ต้องไม่เกิน 0.05 %(w/w) สารหนูที่คำนวณในรูปอาร์เซนิกไตรออกไซด์ (As_2O_3) ต้องไม่เกิน 5 mg/kg และตะกั่ว (Pb) ต้องไม่เกิน 20 mg/kg สรุปได้ว่าตัวอย่างผลิตภัณฑ์ประเภททาบำรุงผิวที่ทำการศึกษา จำนวน 20 ตัวอย่าง ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิว; ICP-OES; แบเรียม; สารหนู; ตะกั่ว

A Study Contamination of Barium, Arsenic and Lead in Skin Care Cosmetic Products

Natchayata Muakthong, Aungkana Yaba, Kammala Hannarong, Soonthorn Khwan-On and Phusadee Muhamud*

Center of Measurement and Standard Accreditation, Faculty of Science, Prince of Songkla University, Hatyai, Songkhla 90110, Thailand

***Corresponding author's e-mail: phutsadee.m@gmail.com**

Abstract

Twenty samples of skincare cosmetic products from cosmetic shops in Songkhla province were randomly collected and analyzed for Ba, As, and Pb using Inductively Coupled Plasma Optical Emission Spectrometry (ICP-OES). The results showed that the barium content (as barium chloride) was in the range of 0.0005- 0.0118 %(w/w) and no arsenic content (as arsenic trioxide) and lead contamination were not detected. The comparison between the minimum limit values of skin-care products (Thai industrial standard number 478-2555) revealed that all skincare product samples passed the related standard.

Keywords: Skin care products; ICP-OES; barium (Ba); Arsenic (As); Lead (Pb)

บทนำ

เนื่องจากในปัจจุบันประชาชนหันมาดูแลสุขภาพกันมากขึ้น และสนใจการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อทาบำรุงผิว เพราะสภาพผิวมีโอกาสถูกทำลายจากอนุมูลอิสระอยู่ตลอดเวลา ทำให้เซลล์ผิวหนังมีความแข็งแรงของผนังเซลล์ลดลง โดยอนุมูลอิสระเป็นตัวการไปกระตุ้นให้คอลลาเจนใต้ผิวหนังสลายเร็วขึ้นส่งผลให้ความสามารถในการรักษาความชุ่มชื้น และความยืดหยุ่นของผิวหนังลดลง จึงเกิดการเหี่ยวย่น และริ้วรอย ผิวแห้ง แตกลาย หมองคล้ำ ทั้งหมดล้วนเป็นสาเหตุเกิดจากการทำลายของอนุมูลอิสระทั้งสิ้น ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง เช่น ครีมและโลชั่นทาบำรุงผิว (Body Cream and Body Lotion) ครีมทาหน้า ครีมกันแดด สารตั้งต้นในการผลิตนั้น จะมีโลหะหนัก และสารอื่นๆ ที่ใช้เป็นส่วนผสมเพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์เป็นของเหลวอย่างน้อย 2 ชนิดรวมกัน หรือเรียกว่าอิมัลชั่น คือ ชนิดน้ำมันในน้ำ จะไม่กระจายตัวเข้าหากันหรือไม่ละลายในกันและกัน โดยการที่จะนำของเหลวทั้งสองชนิดกระจายตัวเข้าหากันจนเป็นเนื้อเดียวกันต้องอาศัยสารก่ออิมัลชั่น ผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิวจึงมีความเหนียวเหนอะหนะน้อย ทาแล้วกระจายตัวได้ดี ล้างออกได้ง่าย เราสามารถแยกองค์ประกอบพื้นฐานในสูตรตำรับอิมัลชั่นซึ่งมักใช้กับผิวหนังได้แก่ สารที่ทำให้ผิวชุ่มชื้น หมายถึงสารที่ใช้ป้องกันหรือบรรเทาความแห้งของผิวหนัง สารที่ทำให้ผิวเนียนและอ่อนนุ่ม สารที่สามารถเพิ่มปริมาณน้ำแก่ผิวหนัง แบ่งตามความหนืดของอิมัลชั่นได้เป็น 2 ชนิด ชนิดแรก คือ โลชั่น (Lotion) เป็นอิมัลชั่นที่มีความหนืดต่ำ เพราะเป็นชนิดน้ำมันปริมาณที่สูงมักไม่เกิน 35% เป็นรูปแบบที่พบมากที่สุดในผลิตภัณฑ์ประเภททาบำรุงผิว เพราะทาแล้วชุ่มชื้นไม่เหนอะหนะ ดูดซึมดีให้ความรู้สึกสบาย ล้างน้ำออกได้ง่าย เช่น โลชั่นทาผิว โลชั่นป้องกันแสงแดด ชนิดที่สอง คือ ครีม (Cream) เป็นอิมัลชั่นที่มีความหนืดสูง เพราะมีส่วนประกอบของสารพวกไขแข็ง (Waxes) และไขมัน ซึ่งช่วยเพิ่มความหนืด และเนื้อครีมผสมอยู่กับน้ำมันและ ครีมมักจะมีความหนืดมากกว่าโลชั่น เพราะมีปริมาณชนิดน้ำมันสูงกว่า ผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภคจากการปนเปื้อนของสารตั้งต้นและโลหะหนักที่ผสมในผลิตภัณฑ์ประเภททาบำรุงผิว เป็นปัญหาอันเนื่องมาจากพิษโลหะหนักสารหนูและตะกั่ว อาจไม่ได้เกิดขึ้นทันทีจากการผู้บริโภคใช้ผลิตภัณฑ์ในครั้งเดียว แต่เกิดจากการสะสมเมื่อผู้บริโภคใช้เป็นประจำ สารพิษโลหะหนักเหล่านี้จะค่อย ๆ ซึมเข้าสู่ร่างกายทีละน้อย นอกจากนี้ยังอาจส่งผลต่อระบบผิวหนัง เช่น ผิวหนังอักเสบ เกิดแผลพุพองที่ผิวหนัง โลหะหนักหากสะสมปริมาณมากและระยะยาว อาจทำลายระบบไต ตับ ระบบประสาท ระบบหัวใจและหลอดเลือด มีพิษต่อระบบสืบพันธุ์หรือพัฒนาการของมนุษย์ และเป็นสารก่อมะเร็งในมนุษย์ เพราะสารพิษเหล่านี้จะขับออกจากร่างกายต้องใช้เวลา ซึ่งโลหะหนักที่สะสมในร่างกายแม้มีปริมาณเพียงเล็กน้อย แต่สามารถก่อให้เกิดพิษต่อผู้บริโภคมากมาย ผลกระทบต่อสุขภาพจากการได้รับสัมผัสโลหะหนัก เช่น แบเรียมที่ละลายได้ในรูปของแบเรียมคลอไรด์ ในระยะเวลาสั้นทำให้ระคายเคืองต่อตา ผิวหนัง และทางเดินหายใจ ทำให้มีผลกระทบต่อระบบประสาท สามารถทำให้ภาวะโพแทสเซียมในเลือดต่ำกรณีนี้อาจมีผลทำให้หัวใจผิดปกติและกล้ามเนื้อผิดปกติ สามารถทำให้เสียชีวิตได้ (เสาวนีย์ กระสานติสุข และ หทัยชนก รุณรงค์, 2549)

โลหะหนัก (Heavy Metals) หมายถึงโลหะที่มีความถ่วงจำเพาะมากกว่าน้ำ 5 เท่าขึ้นไป ได้แก่ สารหนู ตะกั่ว แคดเมี่ยม และปรอท เป็นต้น โลหะหนักเป็นสารที่มีอัตราการสลายตัวค่อนข้างช้า ทำให้สะสมอยู่ในสิ่งแวดล้อมได้นาน เป็นมลพิษทางน้ำ ทางอากาศ และการสัมผัส โดยเฉพาะทางการสัมผัสเป็นระยะเวลานาน หรือได้รับสัมผัสซ้ำ ๆ สามารถก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคได้ สารหนู เป็นองค์ประกอบเมทัลลอยด์ที่เป็นพิษ ซึ่งพบได้ทั่วไปในสิ่งแวดล้อม เทคนิคการตรวจวิเคราะห์ปริมาณโลหะหนัก หรือธาตุปนเปื้อนที่อาจเป็นพิษซึ่งมีปริมาณน้อยมาก เช่น สารหนู ตะกั่ว แบเรียม และอื่น ๆ จำเป็นต้องใช้เครื่องมือวิเคราะห์ที่มีความละเอียดสูง ปกติโลหะในตัวอย่างมีปริมาณส่วนในล้านส่วน (Parts per Million, ppm) หรือส่วนในพันล้านส่วน (Parts per Billion, ppb) หรือแม้กระทั่งส่วนในล้านล้านส่วน (Parts per Trillion, ppt) โดยขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของตัวอย่าง โดยวิธีการตรวจวิเคราะห์ธาตุปริมาณน้อยประกอบด้วยเทคนิค Flame Atomic Absorption Spectrometry ; AAS), Inductively Coupled Plasma Optical Emission Spectrometry; ICP-OES) และ Inductively Coupled Plasma Mass Spectrometry; ICP-MS) (Chris.D et al., 2023) โดยเทคนิค ICP-OES เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์หาปริมาณธาตุ โดยการวัดค่าการคายคลื่นแสง (Atomic Emission) ที่เกิดขึ้น สามารถวิเคราะห์หาปริมาณโลหะหนักและ

ธาตุได้กว่า 70 ธาตุ การวัดตัวอย่างตัวเครื่องมีระบบนำเข้าสารตัวอย่างอัตโนมัติ (Autosampler) ควบคุมการทำงานและรายงานผลการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยจากต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับปริมาณโลหะหนักในเครื่องสำอาง เช่น ในประเทศซาอุดิอาระเบีย (Al-saleh et al., 2011) ได้ศึกษาหาปริมาณตะกั่ว แคดเมียม นิกเกิล โครเมียม ปรอท พลวง และสารหนูในตัวอย่างลิปสติก 28 ตัวอย่าง พบว่า ปริมาณความเข้มข้นของโลหะทั้งหมดต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับทั้งหมด ในประเทศซูดาน (Eltegani et al., 2013) มีรายงานการทดสอบสารหนู แคดเมียม ตะกั่ว และปรอทในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ด้วยเทคนิค ICP-OES พบว่ามีปริมาณความเข้มข้นของสารหนู และแคดเมียมในผลิตภัณฑ์แป้ง อยู่ในช่วง 2.376-6.796 และ 0.2179-0.6179 mg/kg ตามลำดับ และในผลิตภัณฑ์อายไลเนอร์ อยู่ในช่วง 1.504-4,084 และ 0.1559-0.2959 mg/kg ตามลำดับ (Arshad et al., 2020) ได้ศึกษาปนเปื้อนของโลหะหนัก 5 ชนิด คือ แคดเมียม โครเมียม เหล็ก นิกเกิล และตะกั่ว ในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางโลชั่น รองพื้น ครีมฟอกสีฟัน ลิปสติก สีย้อมผม และครีมกันแดด ในประเทศซาอุดิอาระเบีย ด้วยเทคนิค AAS เพื่อประเมินความเข้มข้นของโลหะหนักในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางยี่ห้อต่างๆและประเมินความเสี่ยงต่อสุขภาพ ในผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดยี่ห้อต่างๆ พบว่า มีความปริมาณความเข้มข้นสูงสุดของนิกเกิล ตะกั่ว และโครเมียม (7.99 ± 0.36, 6.37 ± 0.05 และ 0.43 ± 0.01 mg/kg ตามลำดับ) ในผลิตภัณฑ์ลิปสติก พบว่า มีปริมาณเหล็กสูงสุด (12.0 ± 1.8 mg/kg) และในผลิตภัณฑ์โลชั่น พบว่า มีปริมาณแคดเมียมสูงสุด (0.26 ± 0.02 mg/kg) โดยในผลิตภัณฑ์โลชั่นและครีมกันแดดมีค่าความเสี่ยงที่จะเกิดมะเร็งสูงกว่าเกณฑ์กำหนดในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางทั้งหมด ยกเว้นลิปสติก การใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางหล่านี้เป็นประจำอาจก่อให้เกิดภัยคุกคามร้ายแรงต่อสุขภาพของมนุษย์ โดยเฉพาะมะเร็งผิวหนังเมื่อสัมผัสเป็นเวลานาน ดังนั้นการตรวจสอบผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางอย่างต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

ในประเทศไทย (กัลยา แสงเรือง, 2555) ได้วิเคราะห์หาปริมาณทองแดง ตะกั่ว และสังกะสีในครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว ที่จำหน่ายทั่วไปในท้องตลาดในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 16 เครื่องหมายการค้า ด้วยเทคนิค AAS พบว่า มีปริมาณทองแดงอยู่ในช่วง 0.49-594 mg/kg ตะกั่วอยู่ในช่วง 5.24-117.6 mg/kg และสังกะสีอยู่ในช่วง 19.6-181,000 mg/kg ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ตามข้อกำหนดของกระทรวงสาธารณสุข แต่อย่างไรก็ตามไม่พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบปริมาณโลหะหนัก ได้แก่ สารหนู ตะกั่ว และแบเรียม ในผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิว จากการสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศพบการตรวจสอบปริมาณโลหะหนักที่ปนเปื้อนในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ลิปสติก และครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว ผู้วิจัยจึงได้เห็นความสำคัญถึงปัญหาและอันตรายของพิษในโลหะหนักที่อาจมีการปนเปื้อนในผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิว เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการบ่งชี้ถึงคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค และเพื่อการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิวให้ได้ตามมาตรฐาน และเพิ่มศักยภาพของผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิวในการแข่งขันในตลาดโลกอีกด้วย การศึกษาปริมาณโลหะหนักสารหนู ตะกั่ว และแบเรียมในผลิตภัณฑ์ประเภททาบำรุงผิวเพื่อเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิว (มอก.478-2555) โดยกำหนดค่ามาตรฐานการปนเปื้อนของโลหะหนัก ดังนี้ แบเรียม ($BaCl_2$) ไม่เกิน 0.05 %(w/w) สารหนู (As_2O_3) ไม่เกิน 5 mg/kg และ ตะกั่ว (Pb) ไม่เกิน 20 mg/kg งานวิจัยนี้ได้ทำการตรวจสอบปริมาณโลหะหนักที่ปนเปื้อนในผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิวที่วางจำหน่ายในร้านขายเครื่องสำอางทั่วไปในจังหวัดสงขลา เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการสนับสนุนการตัดสินใจซื้อและความปลอดภัยให้กับผู้บริโภค (ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม, 2555)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปนเปื้อนของแบเรียม สารหนู และ ตะกั่ว ในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางประเภททาบำรุงผิว
2. เพื่อเปรียบเทียบแบเรียม สารหนู และ ตะกั่ว ในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางประเภททาบำรุงผิวกับค่ามาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมทาบำรุงผิว (มอก.478-2555) สำหรับเป็นข้อมูลด้านความปลอดภัยให้กับผู้บริโภค

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงการทดลอง ณ ห้องปฏิบัติการศูนย์บริการตรวจสอบและรับรองมาตรฐาน คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อทำการวิเคราะห์ตรวจสอบปริมาณแบเรียม สารหนู และ ตะกั่ว ที่ปนเปื้อนในผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิว จำนวน 20 ตัวอย่าง ด้วยเทคนิค ICP-OES

1. กลุ่มตัวอย่าง

ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิว (โลชั่น) โดยสุ่มตัวอย่างโลชั่นจากร้านขายเครื่องสำอาง ในจังหวัดสงขลา จำนวน 20 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือ อุปกรณ์ และสารเคมี

1. เครื่อง ICP-OES; Perkin Elmer, Model Avio 500, USA

เครื่องชั่งทศนิยม 4 ตำแหน่ง; METTLER TOLEDO, Model ME204, USA

2. เตาไฟฟ้า (Hot plate)

3. กรดไนตริกเข้มข้น 65% (AR grade); RCI Labscan

4. สารละลายมาตรฐาน 10 mg/L (RM grade) Perkin Elmer, Multi-Element Calibration Standard 3, USA

5. ขวดวัดปริมาตร ขนาด 10 mL

6. กระดาษกรอง เบอร์ 1 และกรวยกรอง

7. ปิเปตแก้ว ขนาด 1.0 mL

8. บีกเกอร์ขนาด 50 mL

9. น้ำปราศจากไอออน (DI Water); ELGA, England

3. วิธีการวิจัย

3.1 การเตรียมตัวอย่าง

ชั่งสารตัวอย่างโลชั่นประมาณ 1 g ด้วยเครื่องชั่งไฟฟ้า 4 ตำแหน่ง ใส่ในบีกเกอร์ขนาด 50 mL บันทึกน้ำหนัก ปิเปตกรดไนตริกเข้มข้น 1 mL เติมในบีกเกอร์ที่มีตัวอย่าง แล้วนำตัวอย่างไปให้ความร้อนบนเตาไฟฟ้าเพื่อเร่งการเกิดปฏิกริยาในการย่อยตัวอย่าง ที่อุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 5 นาที นำสารละลายตัวอย่างที่ย่อยเสร็จแล้ว มาวางให้เย็นที่อุณหภูมิห้องในตู้ดูดควัน แล้วกรองสารละลายตัวอย่างด้วยกระดาษกรอง เบอร์ 1 ในขวดวัดปริมาตรขนาด 10 mL และปรับปริมาตรด้วยน้ำ DI จากนั้นนำสารละลายตัวอย่างวิเคราะห์หาปริมาณโลหะด้วยเครื่อง ICP-OES (ดัดแปลงมาจากวิธีมาตรฐาน AOAC Official Method of Analysis, 21st ed., 2019, method 990.08) (George and Latimer, 2019).

3.2 การเตรียมสารละลายมาตรฐาน

เตรียมสารละลายมาตรฐานความเข้มข้น 0.01, 0.05, 0.10, 0.50 และ 1.00 mg/L โดยปิเปตจากสารละลายมาตรฐานความเข้มข้น 10 mg/L มา 1.0 mL ใส่ในขวดวัดปริมาตรขนาด 10 mL ปรับปริมาตรด้วยน้ำ DI ให้ได้ปริมาตร 10 mL จะได้สารละลายมาตรฐานความเข้มข้น 1.0 mg/L ปิเปตจากสารละลายมาตรฐานความเข้มข้น 1.0 mg/L มา 1.0 mL ใส่ในขวดวัดปริมาตรขนาด 10 mL และปรับปริมาตรจะได้สารละลายมาตรฐานความเข้มข้น 0.1 mg/L ปิเปตจากสารละลายมาตรฐานความเข้มข้น 10 mg/L มา 0.5 mL ใส่ในขวดวัดปริมาตรขนาด 10 mL และปรับปริมาตร จะได้สารละลายมาตรฐานความเข้มข้น 0.5 mg/L จากนั้นปิเปตจากสารละลายมาตรฐานความ

เข้มข้น 0.5 mg/L มา 1.0 mL ใส่ในขวดวัดปริมาตรขนาด 10 mL และปรับปริมาตรจะได้สารละลายมาตรฐานความเข้มข้น 0.05 mg/L และปิเปตจากสารละลายมาตรฐานความเข้มข้น 0.1 mg/L มา 1.0 mL ใส่ในขวดวัดปริมาตรขนาด 10 mL และปรับปริมาตรจะได้สารละลายมาตรฐานความเข้มข้น 0.01 mg/L นำสารละลายมาตรฐานที่เตรียมได้ ไปสร้างกราฟมาตรฐานด้วยเครื่อง ICP-OES

3.3 ขั้นตอนการวิเคราะห์หาปริมาณแบเรียม สารหนู และตะกั่ว ด้วยเครื่อง ICP-OES

1.สร้าง Method โดยเลือกธาตุแบเรียม สารหนู และตะกั่ว

2.วิเคราะห์ Blank โดยใช้น้ำ DI

3.วิเคราะห์สารละลายมาตรฐาน เพื่อสร้างกราฟมาตรฐาน

4.วิเคราะห์สารละลายตัวอย่าง จำนวน 3 ซ้ำ และหาค่าเฉลี่ย

5.คำนวณหาปริมาณแบเรียม สารหนู และ ตะกั่ว ในตัวอย่าง

3.4 การคำนวณ

การคำนวณหาปริมาณแบเรียม สารหนู และตะกั่ว ในตัวอย่างผลิตภัณฑ์ประเภททาบำรุงผิว ด้วยเทคนิค ICP-OES โดยแบเรียมคำนวณในรูปแบเรียมคลอไรด์ ($BaCl_2$) ในหน่วย %(w/w) ซึ่งสารหนู คำนวณในรูปอาร์เซนิกไตรออกไซด์ (As_2O_3) ในหน่วย mg/kg และตะกั่ว Pb ในหน่วย mg/kg

โดยใช้สูตร:

3.4.1 ปริมาณแบเรียม (Ba) ในหน่วย (mg/kg) = $\frac{\text{ค่าที่อ่านได้จากเครื่อง (mg/L) x ปริมาตร (mL)}}{\text{น้ำหนักตัวอย่าง (g)}}$

ปริมาณแบเรียมในรูปของแบเรียมคลอไรด์ ($BaCl_2$) ในหน่วย %(w/w)

$BaCl_2$ (mg/kg) = Ba (mg/kg) x $\frac{\text{MW. } BaCl_2 \text{ (g/mol)}}{\text{MW. Ba (g/mol)}}$

$BaCl_2$ %(w/w) = $\frac{BaCl_2 \text{ (mg/kg)}}{10{,}000}$

3.4.2 ปริมาณสารหนู (As) ในหน่วย (mg/kg) = $\frac{\text{ค่าที่อ่านได้จากเครื่อง (mg/L) x ปริมาตร (mL)}}{\text{น้ำหนักตัวอย่าง (g)}}$

ปริมาณสารหนูในรูปอาร์เซนิกไตรออกไซด์ (As_2O_3) ในหน่วย (mg/kg)

As_2O_3 (mg/kg) = As (mg/kg) x $\frac{\text{MW. } As_2O_3 \text{ (g/mol)}}{\text{MW. 2As (g/mol))}}$

3.4.3 ปริมาณตะกั่ว (Pb) ในหน่วย (mg/kg) = $\frac{\text{ค่าที่อ่านได้จากเครื่อง (mg/L) x ปริมาตร (mL)}}{\text{น้ำหนักตัวอย่าง (g)}}$

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์การปนเปื้อนของแบเรียมคลอไรด์ ($BaCl_2$) อาร์เซนิกไตรออกไซด์ (As_2O_3) และ ตะกั่ว (Pb) ในตัวอย่างผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางประเภททาบำรุงผิว จำนวน 20 ตัวอย่าง ด้วยเทคนิค ICP-OES และนำผลการศึกษาปริมาณโลหะหนักในตัวอย่าง

ผลิตภัณฑ์ประเภททาบำรุงผิวมาเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐาน ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิว (มอก. 478-2555) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปริมาณแบเรียมคลอไรด์ ($BaCl_2$) อาร์เซนิกไตรออกไซด์ (As_2O_3) และ ตะกั่ว (Pb) ในตัวอย่างผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางประเภททาบำรุงผิว 20 ตัวอย่าง ด้วยเทคนิค ICP-OES เปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมทาบำรุงผิว (มอก. 478-2555)

ตัวอย่าง	แบเรียมคลอไรด์ ($BaCl_2$) % (w/w)	อาร์เซนิกไตรออกไซด์ (As_2O_3) (mg/kg)	ตะกั่ว (Pb) (mg/kg)
1	0.0034	ไม่พบ	ไม่พบ
2	0.0087	ไม่พบ	ไม่พบ
3	0.0005	ไม่พบ	ไม่พบ
4	0.0084	ไม่พบ	ไม่พบ
5	0.0088	ไม่พบ	ไม่พบ
6	0.0107	ไม่พบ	ไม่พบ
7	0.0081	ไม่พบ	ไม่พบ
8	0.0076	ไม่พบ	ไม่พบ
9	0.0040	ไม่พบ	ไม่พบ
10	0.0026	ไม่พบ	ไม่พบ
11	0.0104	ไม่พบ	ไม่พบ
12	0.0045	ไม่พบ	ไม่พบ
13	0.0118	ไม่พบ	ไม่พบ
14	0.0047	ไม่พบ	ไม่พบ
15	0.0112	ไม่พบ	ไม่พบ
16	0.0105	ไม่พบ	ไม่พบ
17	0.0044	ไม่พบ	ไม่พบ
18	0.0096	ไม่พบ	ไม่พบ
19	0.0075	ไม่พบ	ไม่พบ
20	0.0078	ไม่พบ	ไม่พบ
ค่าเฉลี่ย	**0.0073**	**ไม่พบ**	**ไม่พบ**
***ค่ามาตรฐาน**	**0.05**	**5**	**20**

*ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม (2555)

**ไม่พบ คือ ค่าที่วัดได้น้อยกว่าค่าต่ำสุดที่เครื่องสามารถตรวจพบได้ (LOD) ; Ba = 0.002 mg/kg (0.0002 mg/L), As = 0.070 mg/kg (0.007 mg/L) และ Pb = 0.060 mg/kg (0.006 mg/L)

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาปริมาณการปนเปื้อนของแบเรียมคลอไรด์ ($BaCl_2$) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.0073 %(w/w) โดยพบการปนเปื้อนมากที่สุดในตัวอย่างที่ 13 เท่ากับ 0.0118 %(w/w) สำหรับตัวอย่างอื่นอยู่ในช่วง 0.0005-0.0112 %(w/w) ซึ่งอาร์เซนิกไตรออกไซด์ (As_2O_3) และ ตะกั่ว (Pb) ไม่พบการปนเปื้อน ในตัวอย่างผลิตภัณฑ์ประเภททาบำรุงผิวทั้ง 20 ตัวอย่าง และผลการเปรียบเทียบปริมาณโลหะหนักในตัวอย่างผลิตภัณฑ์ประเภททาบำรุงผิวกับค่ามาตรฐาน ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม (มอก. 478-2555) การศึกษาปริมาณการปนเปื้อนโลหะหนักในตัวอย่างผลิตภัณฑ์ประเภททาบำรุงผิว จำนวน 20 ตัวอย่าง พบว่ามีปริมาณการปนเปื้อนของโลหะหนัก แบเรียมที่ละลายได้ ที่คำนวณในรูปแบเรียมคลอไรด์ ($BaCl_2$) อยู่ในช่วง 0.0005-0.0118 %(w/w) ซึ่งค่ามาตรฐานของแบเรียมที่คำนวณในรูปแบเรียมคลอไรด์ ($BaCl_2$) ต้องไม่เกิน 0.05 %(w/w) สารหนู (As) ในรูปของอาร์เซนิกไตรออกไซด์ ไม่พบการปนเปื้อน ซึ่งค่ามาตรฐานของสารหนูที่คำนวณในรูปอาร์เซนิกไตรออกไซด์ (As_2O_3) ต้องไม่เกิน 5 mg/kg และตะกั่ว (Pb) ไม่พบการปนเปื้อน ซึ่งค่ามาตรฐานของตะกั่ว ต้องไม่เกิน 20 mg/kg และเมื่อเทียบผลการวิเคราะห์กับค่ามาตรฐานพบว่าตัวอย่างผลิตภัณฑ์ประเภททาบำรุงผิวที่ทำการศึกษา จำนวน 20 ตัวอย่าง ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาปริมาณการปนเปื้อนโลหะหนัก แบเรียมคลอไรด์ ($BaCl_2$) อาร์เซนิกไตรออกไซด์ (As_2O_3) และตะกั่ว (Pb) ในตัวอย่างผลิตภัณฑ์ประเภททาบำรุงผิว จำนวน 20 ตัวอย่าง ที่สุ่มตัวอย่างจากร้านขายเครื่องสำอางในจังหวัดสงขลา เพื่อเปรียบเทียบปริมาณแบเรียมคลอไรด์ ($BaCl_2$) อาร์เซนิกไตรออกไซด์ (As_2O_3) และ ตะกั่ว (Pb) ในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางประเภททาบำรุงผิวกับค่ามาตรฐาน ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมทาบำรุงผิว (มอก.478-2555) สำหรับเพื่อเป็นข้อมูลด้านความปลอดภัยให้กับผู้บริโภค โดยทำการเตรียมตัวอย่างผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิวด้วยการย่อยด้วยกรดไนตริก และทดสอบโลหะทั้ง 3 ชนิดด้วยเทคนิค Inductively Coupled Plasma-Optical Emission Spectrometry (ICP-OES) ผลการทดสอบ พบว่า ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ประเภททาบำรุงผิวมีปริมาณการปนเปื้อนของแบเรียม ที่คำนวณในรูปแบเรียมคลอไรด์ ($BaCl_2$) อยู่ในช่วง 0.0005-0.0118 %(w/w) สารหนู (As) ที่คำนวณในรูปอาร์เซนิกไตรออกไซด์ (As_2O_3) และ ตะกั่ว (Pb) ไม่พบการปนเปื้อน เมื่อเทียบกับค่ามาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิว (มอก. 478-2555) ที่กำหนด มาตรฐานของแบเรียมที่คำนวณในรูปแบเรียมคลอไรด์ ($BaCl_2$) ต้องไม่เกิน 0.05 %(w/w) สารหนูที่คำนวณในรูปอาร์เซนิกไตรออกไซด์ (As_2O_3) ต้องไม่เกิน 5 mg/kg และตะกั่ว (Pb) ต้องไม่เกิน 20 mg/kg ซึ่งพบว่าตัวอย่างผลิตภัณฑ์ประเภททาบำรุงผิวที่ทำการศึกษา จำนวน 20 ตัวอย่าง ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาการปนเปื้อนโลหะหนัก ได้แก่ แบเรียมคลอไรด์ ($BaCl_2$) อาร์เซนิกไตรออกไซด์ (As_2O_3) และตะกั่ว (Pb) ในตัวอย่างผลิตภัณฑ์ประเภททาบำรุงผิว จำนวน 20 ตัวอย่าง ที่สุ่มตัวอย่างจากร้านขายเครื่องสำอาง ในจังหวัดสงขลา เมื่อเทียบกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิว (มอก. 478-2555) ที่กำหนดปริมาณแบเรียม ที่คำนวณในรูปแบเรียมคลอไรด์ ($BaCl_2$) สารหนู (As) ที่คำนวณในรูปอาร์เซนิกไตรออกไซด์ (As_2O_3) และตะกั่ว (Pb) (ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม, 2555) พบว่ามีการปนเปื้อนของแบเรียม ที่คำนวณในรูปแบเรียมคลอไรด์ ($BaCl_2$) ซึ่งพบการปนเปื้อนมากที่สุดในตัวอย่างที่ 13 เท่ากับ 0.0118 %(w/w) สำหรับตัวอย่างอื่นๆ พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 0.0005-0.0112 %(w/w) และไม่พบการปนเปื้อนปริมาณสารหนูและตะกั่วในตัวอย่างผลิตภัณฑ์ประเภททาบำรุงผิวทั้งหมด ซึ่งไม่เกินค่าเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิว สำหรับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางประเภทอื่น ๆ ที่ได้มีการศึกษามาแล้ว เช่น ลิปสติกพบมีการปนเปื้อนโลหะหนัก ซึ่งมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทย และในต่างประเทศพบว่ามีโลหะหนักปนเปื้อนอยู่ในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางลิปสติก ดังงานวิจัยของ (นนตรา สัมพันธ์เวชกล, 2564; พลอยไพลิน ปาละวงศ์ และ ธิติ

มหาเจริญ,, 2563; ณพัฐอร บัวฉุน, 2559) ได้วิเคราะห์ปริมาณโลหะหนัก เช่น เหล็ก สังกะสี แมงกานีส แคดเมียม ตะกั่ว และปรอท ในลิปสติกที่ขายช่องทางออนไลน์ ลิปสติกที่ระบุและไม่ระบุเลข อย. และในลิปสติกแบบต่างๆ ด้วยเทคนิค ICP-OES เช่นเดียวกันกับงานวิจัยนี้ พบปริมาณปนเปื้อนโลหะหนักมีค่ามากน้อยแตกต่างกันไปงานวิจัยของ (นนตรา สัมพันธ์เวชกล, 2564) พบตะกั่วแต่ไม่พบแคดเมียมในลิปสติกที่สั่งซื้อทั้งสองช่องทางออนไลน์ งานวิจัย (พลอยไพลิน ปาละวงศ์ และ ธิติ มหาเจริญ, 2563) พบว่าปริมาณแคดเมียมและปริมาณปรอทในลิปสติกที่ไม่ได้ระบุเลข อย. เกินเกณฑ์มาตรฐาน และงานวิจัยของ (ณพัฐอร บัวฉุน, 2559) พบว่าลิปสติกมีการปนเปื้อนของโลหะหนัก เช่น เหล็ก แมงกานีส ตะกั่ว แต่ไม่พบแคดเมียม และพบว่าลิปสติกประเภทด้านและมันวาว มีปริมาณโลหะหนักสังกะสีเกินเกณฑ์มาตรฐานกำหนด

นอกจากนี้ ยังการมีศึกษาการปนเปื้อนของโลหะหนักในเครื่องสำอางประเภทอื่นๆ โดยใช้เทคนิค AAS (สุญาดา กาศยปนันทน์, 2563) ได้ศึกษาโลหะเงิน แคดเมียม โคบอลต์ โครเมียม ทองแดง แมงกานีส นิกเกิล ตะกั่ว และสังกะสีในเครื่องสำอางลอกเลียนแบบด้วยใช้วิธี AAS พบปริมาณปนเปื้อนโลหะหนักมีค่ามากน้อยแตกต่างกันไป และ (กัลยา แสงเรือง, 2555) ได้ทำการวิเคราะห์ทองแดง ตะกั่ว และสังกะสีในครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวด้วยใช้วิธี AAS ซึ่งพบว่าการปนเปื้อนของโลหะหนักทั้งสามชนิดไม่เกินข้อกำหนดของกระทรวงสาธารณสุข แต่อันตรายในระยะยาวของการใช้ครีมบำรุงผิวที่มีปริมาณโลหะหนักสะสมเป็นเวลานานยังต้องติดตามต่อไป เพราะการใช้เครื่องสำอางที่มีการปนเปื้อนโลหะหนักสามารถก่อให้เกิดผลกระทบในระยะยาวได้เช่น ผลกระทบต่อระบบประสาทส่วนกลาง ผลกระทบต่อไตก่อให้เกิดโรคภูมิแพ้ผิวหนัง เป็นต้น ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าการใช้เครื่องสำอางที่มีโลหะหนักปนเปื้อนเป็นเวลานานๆ มีความเป็นไปได้ที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพของมนุษย์

ข้อเสนอแนะ

1. ควรสุ่มตัวอย่างให้หลากหลายมากขึ้น เช่น ผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิวที่ขายทางออนไลน์ หรือ สุ่มตัวอย่างตามประเภทตัวอย่างที่ระบุและไม่ระบุเลข อย.
2. การเตรียมตัวอย่างควรทำในตู้ดูดควันเท่านั้นเนื่องจากใช้กรดเข้มข้น และควรสุ่มตัวอย่างให้หลากหลายมากขึ้น
3. ควรเตรียมสารละลายมาตรฐาน และสร้างกราฟมาตรฐานใหม่ทุกครั้ง ในการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค ICP-OES

กิตติกรรมประกาศ

คณะวิจัยขอขอบคุณ ศูนย์บริการตรวจสอบและรับรองมาตรฐาน คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัย และสาขาวิชาเคมีเพื่ออุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี ที่ได้จัดส่งนักศึกษาสหกิจศึกษาซึ่งทำให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ยกเลิกมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเครื่องสำอาง : ครีมและโลชั่นทาผิวและกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ทาบำรุงผิว พ.ศ.2511. (2555, 14 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 129 ตอนพิเศษ ง. หน้า 9.

กัลยา แสงเรือง. (2555). การวิเคราะห์หาปริมาณทองแดง ตะกั่ว สังกะสี และไฮโดรควิโนน ในครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร, 7*(1), 27-34.

ณพัฐอร บัวฉุน. (2559). การวิเคราะห์โลหะหนักในเครื่องสำอาง Determination of heavy metal in cosmetics. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 11*(2), 85-95.

นนตรา สัมพันธ์เวชกล. (2564). *การศึกษาปริมาณสารโลหะหนักประเภทตะกั่วและแคดเมียมในลิปสติก ที่จำหน่ายในช่องทางออนไลน์* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

พลอยไพลิน ปาละวงศ์ และ ธิติ มหาเจริญ. (2563). การวิเคราะห์ปริมาณโลหะหนักในลิปสติกยี่ห้อที่ระบุและไม่ระบุเลของค์การอาหารและยา ด้วยเทคนิค ICP-OES. *วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์, 6(2),* 121-135.

สุญาดา กาศยปนันทน์ (2563), *การประเมินความเสี่ยงต่อสุขภาพจากการได้รับสัมผัสโลหะหนักในเครื่องสำอางลอกเลียนแบบ* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เสาวนีย์ กระสานติสุข และ หทัยชนก รุณรงค์. (2549) *การพัฒนาตำรับโลชั่นบำรุงผิว,* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต], มหาวิทยาลัยมหิดล.

Al-saleh, I., & Al-Enazi, S., (2011). Trace metals in lipsticks. *Toxicological and Environmental Chemistry, 93*(6), 1149-1165.

Arshad, H., Mehmood, M. Z., Shah, M. H., & Abbasi, A. M. (2020). Evaluation of heavy metals in cosmetic products and their health risk assessment. *Saudi Pharmaceutical Journal, 28*(7), 779-790.

Chris, D., Trey, V., Derek, B., Georgions, B., & Robert, T. (2023). How ICP-OES changed the face of trace element analysis: Review of the global application landscape. *Science of The Total Environment, 905*, 167242.

George, W., & Latimer, Jr. (2019). *Official methods of analysis of AOAC international* (21st eds.). AOAC International.

Sabah E. A. E., Hassan M.A., Almoeiz M., (2013). The Hazards of hidden heavy metals in face make-ups. *British Journal of Pharmacology and Toxicology, 4(5),* 188-193.